

[https://doi.org/10.52505/1857-4300.2025.2\(325\).04](https://doi.org/10.52505/1857-4300.2025.2(325).04)
CZU:821.135.1(478).09(092)

Mircea V. Ciobanu, cronicar literar

Natalia HARITON

Doctor în filologie

E-mail: natalia.hariton@sti.usm.md

ORCID: <https://orcid.org/0009-0006-8462-2625>

Universitatea de Stat din Moldova

Institutul de Filologie Română „Bogdan Petriceicu-Hasdeu”

Mircea V. Ciobanu, Literary Reviewer

Abstract

The article examines the literary columnist activity of Mircea V. Ciobanu, who establishes himself as a distinct critical voice in contemporary literature from the Republic of Moldova, through a polemical, analytical and rigorous approach. His literary columnist activity is distinguished by several key elements: the culture of argument, the polemical spirit, the temptation of comparability, the essayistic tone, the playfulness, intransigence, irony, sarcasm and even cynicism. For three decades, his columns have constantly questioned the quality of poetry, prose, dramaturgy and literary criticism, promoting a demanding and involved attitude, meant to dynamize literary life and combat imposture and superficiality.

Keywords: literary criticism, literary review, literary reviewer, culture of argument, polemical spirit, essayistic tone, playful spirit, intransigence, irony, sarcasm.

Rezumat

Articolul examinează activitatea de cronicar literar a lui Mircea V. Ciobanu, care se impune ca o voce critică distinctă în literatura contemporană din Republica Moldova, printr-un demers polemic, analitic și riguros. Activitatea sa de cronicar literar se remarcă prin câteva elemente-cheie: cultura argumentului, spiritul polemic, tentația comparativismului, tonalitatea eseistică, ludicul, intransigența, ironia, sarcasmul și, pe alocuri, cinismul. Timp de trei decenii, cronicile sale au chestionat constant calitatea poeziei, a prozei, a dramaturgiei și a criticii literare, promovând o atitudine exigentă și implicată, menită să dinamizeze viața literară și să combată impostura și superficialitatea.

Cuvinte-cheie: critică literară, cronică literară, cronicar literar, cultura argumentului, spirit polemic, tonalitate eseistică, spirit ludic, intransigență, ironie, sarcasm.

Dintre multiplele ipostaze asumate de Mircea V. Ciobanu de-a lungul carierei sale – poet, prozator, dramaturg, eseist, publicist, editor – se remarcă în mod deosebit activitatea sa de critic literar, mai cu seamă cea de cronicar al vieții literare.

Prin amploarea și consistența demersului său, acesta se impune ca una dintre cele mai influente voci ale criticii literare contemporane din Republica Moldova. În peste trei decenii de activitate, a colaborat cu numeroase publicații de prestigiu de pe ambele maluri ale Prutului, între care „Semn”, „Sud-Est cultural”, „Contrafort”, „Hyperion”, „Convorbiri literare”, „Familia”, „Vatra”, „Luceafărul de dimineață” ș.a. A publicat cinci volume de cronică, eseuri și articole critice: *Plăcerea interpretării* (2008), *Deziluziile necesare* (2014), *Tratat cu literatură* (2015), *Căderile în realitate ale criticului* (2018) și *Un târâm al literarului* (2021). Astăzi, Mircea V. Ciobanu este o prezență constantă și activă în spațiul ideilor literare, cu un ritm de publicare ce s-a intensificat în ultimii ani, autorul semnând anual zeci de cronică în reviste de profil, precum „Revista literară” (peste 40 de texte începând din 2015, în rubrica „Câmpul alb, oile negre”), „Viața românească” (peste 70 de texte începând din 2018) și „Scriptor” (aproximativ 20 de comentarii începând din 2023).

Prin aceste contribuții, a câștigat aprecierea mai multor exegeți importanți, fiind catalogat drept „numărul unu al criticii noastre de întâmpinare” (Lungu 2021), „un critic imun, insensibil față de «autoritățile consacrate»” (Ciobanu V. 2014, p. 49), „un critic adevărat” (Ciubotaru 2017, p. 15), „criticul basarabean cel mai... critic” (Țurcanu 2021, p. 81), „un profesionist al domeniului” (Curtescu 2024, p. 63), „un răzvrătit incomod și neordinar împotriva imposturii și a kitsch-ului în literatură. Un ostaș înarmat cu erudiție, curaj, ironie, sarcasm și talentul de-a le regiza potrivit în arenă. Un spirit care provoacă, enervează, bucură, supără și care își asumă riscul propriei superbii, afișate cu alura de personaj regal pe «un târâm al literarului»” (Corcinschi 2022, p. 17). Nelipsite din acest profil sunt și reacțiile critice din partea unor scriitori nemulțumiți de verdictele sale, între care Nicolae Dabija, Dumitru Crudu, Aliona Grati ș.a.

Ce înseamnă să fii „numărul unu al criticii noastre de întâmpinare” într-o perioadă în care instituția cronică literare pare să fi sucombat? A alege foiletonistica în detrimentul altor genuri și specii literare este riscant, dar reprezintă un exercițiu pe măsura unui critic curajos cum este Mircea V. Ciobanu. În primul rând, rolul de „consultant al cititorului” (Ciobanu M. 2021d, p. 36), care îl obligă să spună adevărul despre operă fără a ține cont de orgoliile autorilor, presupune asumarea riscului de a pierde prieteni și prietenii. În al doilea rând, este curajos și ambițios gestul de a menține vie instituția cronică literare într-un timp în care prestigiul ei a scăzut dramatic, or majoritatea autorilor a ales critica universitară, scriind monografii și studii docte, demne de a fi „exportate”, vorba lui Andrei Terian. Convins că „Dușurile reci fac bine literaturii” (*Ibidem*), Mircea V. Ciobanu rămâne, așadar, fidel comentariilor la zi, pledând pentru „o critică exigentă și implicată, onestă și insistentă” (Ciobanu M. 2022a, p. 6), care are menirea de a dinamiza (uneori, dinamita) viața literară, ce altfel riscă să intre în inerție.

De aici și un stil inconfundabil, care se ține pe câteva elemente-cheie: cultura argumentului, spiritul polemic, tentația comparativismului, tonalitatea eseistică, ludicul, intransigența, ironia, sarcasmul și, uneori, cinismul. Este adevărat că

aceste elemente nu sunt accesate concomitent, combinarea lor depinzând de ipoteza de la care pornește criticul privind valoarea operei comentate. Într-un fel arată cronicile în care cronicarul spune un categoric „Nu”, altfel arată atunci când se mizează pe nuanțe și, în fine, natura discursului se schimbă simțitor atunci când domină aprecierile.

Cronicile în care prevalează spiritul polemic sunt cele ce i-au adus faima de „justițiar temut” (Lungu 2016, p. 19), care critică dur, într-un stil acid, aspectele mai puțin reușite ale unei cărți. Negarea ca „gest fundamental al criticii literare” implică, în cazul lui Mircea V. Ciobanu, un demers articulat în spiritul unei demonstrații solide, din care însă nu lipsesc ironia și sarcasmul pe care autorul le consideră „un antidot împotriva orgoliului exagerat” (Ciobanu M. 2022a, p. 7).

Un exemplu relevant, în acest context, este cronica *Explicarea „Temei pentru acasă”* (note de lectură), care are în centru romanul *Tema pentru acasă*, de Nicolae Dabija, roman ce a reușit să încapă în topurile librăriilor, în gura „laudativă” a unor critici, în Curriculumul școlar și, mai nou, în spectacole. Reacția criticului a fost una vehementă.

Deși conține o demonstrație riguroasă, care se încheie cu un verdict dur, cronica debutează cu câteva pasaje în care este apreciată poezia și publicistica lui Nicolae Dabija, scriitor catalogat drept „unul dintre cei mai buni poeți ai generației «șaptezeciste»” (Ciobanu M. 2011b, p. 9). Partea analitică însă pornește de la premisa că *Tema pentru acasă* este un roman ce nu merită a fi promovat nici în mediul academic, nici în cel scriitoricesc: „Un singur lucru nu ar fi de dorit să se producă: să se prezinte această carte ca model literar, ca model de narațiune, ca model de roman. Nu trebuie să înveți arta scrisului pe acest text – prea multe lacune care se pot multiplica apoi” (*Ibidem*, p. 15). Așadar, sunt puse sub semnul întrebării verosimilitatea și coerența narativă, deoarece scenele construite sunt adesea neverosimile (evadări repetate, călătorii fabuloase, acces facil în lagăre), iar incoerențele temporale și spațiale sunt prea multe pentru a fi neglijate: Maria apare din trenul opus, Zârianka nu exista în 1940 ș.a.

Multiplele contradicții interne ilustrează incapacitatea de a stăpâni toate datele incluse în roman: „Greșeli elementare. La pagina 62, se menționează că «penitenciarul avea o mie de paturi pentru cei peste o mie de deținuți» (faptul că ceilalți deținuți – într-un lagăr de muncă! – dormeau în picioare nu e numai incredibil, dar nici nu are vreun rost în narațiune, nici măcar «de formă», personajul principal, proaspăt sosit, nu dormi în picioare vreo noapte). Iar pe pagina alăturată, 63, comandantul Kudreavțev se plimbă «prin fața celor aproape o mie de întemnițați aliniați...» (?) Unde au dispărut, într-o noapte, cei de «peste...»?” (*Ibidem*). Caracterul defectuos al romanului este probat și de erorile istorice și biografice, criticul prezentând cu lux de amănunte detalii din biografia unor personalități care au fost introduse anacronic în poveste (Mandelștam, Lihaciov, Florenski, Șemciujina) sau care au fost prezentate distorsionat (Stalin ca analfabet). Un alt aspect criticat este stilul. Deși apreciază unele descrieri, Mircea V. Ciobanu nu ezită să taxeze caracterul truistic, patetic și declarativ al romanului. Dialogurile sunt percepute ca artificiale

și lipsite de profunzime psihologică, iar simbolismul religios și patriotic este considerat forțat și nejustificat artistic.

Folosind un ton reflexiv, cu ironie subtilă și observații fine, criticul contestă realizarea artistică, stilul, verosimilitatea și coerența narativă, oferind o opinie personală, argumentată și nuanțată. Registrul în care scrie este vădit polemic, dar, totodată, analitic și documentat, făcându-se apel la surse istorice, literare și biografice pentru a verifica acuratețea romanului. În fine, notele de lectură la *Tema pentru acasă* pot fi citite ca o lecție despre arta romanului: „Romanul lui Nicolae Dabija e o construcție rotundă (așadar, *concepută*, nu pur și simplu „revelată”). Dar este o construcție schematică și tezistă, irelevantă și defectuoasă literar. În ultimul său roman, Umberto Eco sugerează (declară!) că pentru a falsifica, trebuie să cunoști – exhaustiv, în detalii – adevărul; pentru a ficționa, trebuie să verifici, la sânge, documentele autentice. E o lecție simplă și la îndemâna oricui” (*Ibidem*). Cititorului nu-i rămâne decât să citească romanul și cronica și să decidă pe care raft valoric să pună cartea respectivă.

Scrise într-un registru polemic, comentariile criticului nu au un caracter detractor, ci reprezintă niște analize minuțioase, susținute cu argumente greu de combătut, or cronicarul nu hărțuiește cartea de dragul hărțuirii, ci pune sub semnul întrebării diverse aspecte ale acesteia.

Cronicile sale chestionează și modul în care se scrie *poezie*: „Un exercițiu de exigență necruțătoare ar putea schimba fața acestei cărți (*Urâta*). Dintr-un poem de două pagini sau vreo patruzeci de versuri (*noptile de vinil*) se pot extrage două strofe care ar forma o poezie foarte bună, chiar și purtând același titlu” – „*Urâta*” de *Radmila Popovici* (Ciobanu M. 2017a, p. 10); „Dar adevărata poezie e cea care «se întâmplă», fără teze prescrise și fără alte scopuri decât poezia însăși, în ideea liricii primordiale, cantabile” – *Nicolae Dabija, poetul bibliotecii, baladelor și romanțelor* (Ciobanu M. 2021c); *proză scurtă*: „Ce lipsește aici, într-un text, ziceam, pasabil ca scriitură? Narațiunea. Autorul nu povestește, nu îl face pe cititor să-și ciulească urechile, ci îi comentează o istorie *deja citită* de el” – *Prozatori și critici* (Ciobanu M. 2016b, p. 19); *roman*: „Dar ceea ce strică borangicul ficțiunii literare este intervenția permanentă a scriitorului omniscient, care se confundă mereu cu scriitorul de azi, în carne și oase. Rezultă o poveste tezistă, moralizatoare și cusută cu fapte *pro domo sua*” – *Nostalgia ca grimasă a memoriei* (Ciobanu M. 2024a); *proză de non-ficțiune*: „Educându-și metodic cititorul, Ernu face intermitent paradă de erudiție: «Acesta era spiritul vremii, pe care nemții îl botezaseră frumos *Zeitgeist*. Iar el putea fi găsit la orice poet la modă pe atunci. Cum ar fi cel pe care îl iubea poate cel mai mult după Blok. Inegalabilul Osip Mandelștam: *Veacul meu, fiara mea, cine ar putea/ Să privească în pupilele tale/ Și cu sângele tău a încleia/ Vertebrele-a două veacuri fatale?*» (traducere: Leo Butnaru). Autorul «marginalilor» are relații tensionate cu literatura, mai ales cu poezia. Or acest poem nu e despre «*Zeitgeist*», ci despre ruperea legăturilor temporale («ruperea veacurilor»). Iar Sara nu putea să și-l amintească în 1916, pentru că poezia *Veacul* avea să fie scrisă abia în 1922! Într-o carte construită pe documente, asemenea anacronisme sunt jenante” – *Trilogia*

marginalilor. Ultimul episod (Ciobanu M. 2021b); *critică literară*: „Până la urmă, încotro bat toate capriciile mele? Actul critic trebuie să aibă un rost. În majoritatea cazurilor, cronicile sunt pur descriptive, cu trimiteri la eventuale surse, dar fără o judecată axiologică. Evitarea implicării în crearea unei ierarhii valorice (cronicile de întâmpinare construiesc, implicit, aceste ierarhii, bineînțeles, dinamice) e o calitate comună multor cercetători literari sau profesori, care se angajează intermitent în comentarea cărților proaspăt apărute. Când însă riscă să-și expună și o atitudine critică, autoarea *Cronicilor în rețea* devine vulnerabilă (de vină e lipsa exercițiului critic)” – *Căderile în „realitate” ale criticului* (Ciobanu M. 2017b, p. 11) și lista poate continua.

Alta este soarta textelor în care rezervele sunt exprimate mai nuanțat, or criticul insistă să pună în valoare cartea comentată, cu precizarea aspectelor ce-i trezesc semne de întrebare. Bisturiul cronicarului nu cruță pe nimeni, nici chiar pe cei care îl apreciază pentru modul în care își face meseria. Cronica de debut, publicată într-un moment de afirmare a postmodernismului în Basarabia, se dovedește a fi un text incomod la adresa antologiei elaborate de Eugen Lungu – *Portret de grup. O altă imagine a poeziei basarabene* (1995). Scrisă într-un registru polemic, fără parti-pris-uri și panegirice, cronica *Un grup inexistent* anunța un critic curajos și intransigent: „Eu cred că noi nu am avut în Basarabia niciun grup literar și nici câteva (dacă nu luăm în considerație perechile, maximum triourile de prieteni sau colegi de facultate). Dacă Mușina are dreptate și poezii într-adevăr învață să vâneze în grup, ca lupii tineri, Basarabia este ca întotdeauna o excepție și toți lupoșorii – unii dintre ei cărunți deja – au fost (și mai sunt!) niște singuratici: Cioclea, Bordeianu, Gârneț, Chiper, Popa, Nicu, Leahu, Crudu și chiar cel mai sociabil, Galaicu-Păun. Nici cenaclurile (așa-numitele) din Chișinău nu au generat și nu au susținut nicio direcție estetică. [...] Despre ce grupuri, cenacluri-direcții poate fi vorba?” (Ciobanu M. 1995, p. 4). Astfel, cronica la *Portret de grup* propune o reflecție lucidă asupra tensiunilor dintre aspirația spre o identitate estetică comună și realitatea fragmentată a poeziei contemporane din Republica Moldova. Tonul eseistic și polemic al textului marchează o distanțare față de ideea de grup literar, pe care autorul o consideră inexistentă într-un spațiu dominat de individualism creator. Argumentația este solid construită, prin contextualizare istorică, clarificări conceptuale și referințe la autori reprezentativi.

Totuși, după ce contestă premisele antologiei, Mircea V. Ciobanu recunoaște valoarea gestului editorial și subliniază diversitatea expresivă a poezilor incluși: „Frumoasă totuși această încercare de a uni acest antigrup și frumos gestul antologărilor de a se lăsa uniți. Pentru că ceea ce este cu adevărat pozitiv în acest grup eterogen este diversitatea mijloacelor de expresie, fiecare dintre ei inventând-verificând de unul singur roata perfecțiunii” (*Ibidem*). Prin abordarea respectivă, textul depășește statutul unei simple cronici, devenind o reflecție asupra modului în care se constituie generațiile literare și asupra limitelor coeziunii estetice într-un spațiu cultural marcat de discontinuități.

Majoritatea cronicilor păstrează această structură echilibrată. De exemplu, *Fața poeziei și măștile poezilor*, de Grigore Chiper, este apreciată pentru rigoarea analitică („Partea rezistentă a cronicilor lui Gr. Chiper este analiza pertinentă, pe text”), pentru tonul echilibrat al discursului („Gr. Chiper e unul dintre cronicarii de meserie, cu un discurs temperat, nici să exulte, nici să supere prea tare pe protagoniști”), dar și taxată pentru tendința de a forța paralelismele („Jocurile de-a paralelismele sunt frecvente [...] chiar și atunci când, se pare, distanța e destul de mare și asocierea forțată”), pentru nevoia excesivă de contextualizare extraliterară („Mă întrebam de ce criticul insistă să cunoască și alte informații, inclusiv extraliterare, când poemele au autonomia estetică suficientă”), dar, mai ales, pentru lipsa de determinare: „Indeterminarea [...] i se pare criticului de la Chișinău tot atât de potrivită aici, într-o carte de exerciții critice, analitice. Simplu spus, nu avem decât impresii de lectură, fie și docte, fie și argumentate cu lecturi paralele și contextualizare teoretică, din care fiecare lector se alege cu atât cât dorește să ia. Exact cum se întâmplă la lectura unei cărți de poezie sau de proză impresionist-minimalistă. Restul e în mintea, imaginația și la discreția cititorului” (Ciobanu M. 2020e).

Nici monografia Luciei Țurcanu, *Manierismul românesc*, nu a scăpat de privirea vigilentă a cronicarului. Apreciind curajul de a cerceta un concept polemic, rigoarea documentară, structurarea clară, cronicarul nu ezită să lase loc și pentru „un teren de polemică cu autoarea” pe diverse subiecte, cum ar fi prezențele (Ion Barbu, Anatol Codru ș.a.) și absențele unor autori (Urmuz și Tristan Tzara), sistemul cronologic („Epocile se cam amestecă aici, în ne-sistemul meu, spre deosebire de cartea Luciei Țurcanu, care forțează crearea unui sistem”), ideea că toți poeții anilor '70 ar fi manierişti („Nici pe departe – nu toți poeții acestei generații au cultivat aceeași manieră a discursului”) ș.a. (Ciobanu M. 2016a, pp. 16-17).

La fel, sunt întâmpinate mai multe cărți, între care *Ruleta românească*, de Leo Butnaru (Ciobanu M. 2011a), *Scrisori din Paris*, de Lucreția Bârlădeanu (Ciobanu M. 2012a), *Cântecul mării*, de Oleg Serebrian (Ciobanu M. 2012c), *Oamenii din Chișinău*, de Dumitru Crudu (Ciobanu M. 2012b), *Buburuza*, de Liliana Corobca (Ciobanu M. 2020d), *Narațiunile erosului*, de Nina Corcinschi (Ciobanu M. 2020a/b) ș.a. Demersul criticului se caracterizează, așadar, printr-un echilibru între apreciere și negație și se manifestă prin recunoașterea meritelor operei, insistându-se totodată pe semnalarea limitelor sau aspectelor discutabile (incoerențe, artificii forțate ș.a.) fără a fi însă distructiv.

Critica devine act de însoțire, nu de confruntare, atunci când rezervele se transformă în revelații. De altfel, Mircea V. Ciobanu își exprimă, în articolul *Genul polemic și personalitatea unei reviste*, dreptul la „mirarea critică”, la „revelația descoperirii” textelor ce pot fascina un critic de întâmpinare (Ciobanu M. 2024b). În acest caz, argumentarea păstrează rigoarea, coerența și expresivitatea din textele mai „bătăioase”, dar se deosebește de acestea prin teza implicită, dar fermă, care apreciază valoarea cărții „întâmpinate” și prin renunțarea la ironie și sarcasm ca instrumente punitive.

Așa cum cărțile-revelații nu sunt puține, vom reține doar câteva aprecieri la volumele lansate în ultimii ani: *Viața a doua*, de Ion Pop (2025): „Altfel spus, «după atâtea ocoluri metaforice/ și zumzet al conotațiilor,/ nu mi-a mai rămas, în tăcere,/ decât să spun lucrurilor pe nume». Declarație cât un manifest, critic și poetic, deopotrivă” (Ciobanu M. 2025a, p. 93); *bingo profesore freud*, de Silvia Caloianu (2024): „«Mai trece o duminică prin mine» e unul din versurile cele mai memorabile pe care le-am citit în ultimul timp” (Ciobanu M. 2025b, p. 74); *Cât mai avem mâinile libere*, de Liliana Armașu (2023): „Poezia Liliane Armașu surprinde, cu o acută sensibilitate, dimensiunile intime, casnice, particulare ale existenței. Aidoma nervilor dezgoliți sau unei răni deschise, simțurile din câmpul supliciului se îmbină în demersul liric al acestei autoare cu discursul foarte curajos, direct, implicit șocant. Stările disperate și dramatice sunt expuse dezarmant de calm, în cel mai nemijlocit limbaj, fără niciun fel de artificii: trăire și re-trăire în stare pură” (Ciobanu M. 2023); *Montana*, de Alexandru Popescu (2022): „Surpriza cea mai recentă ne-o oferă Alexandru Popescu, debutant, dar cu o scriitură ce divulgă experiență suficientă pentru a intra în literatură (autorul a fost jurnalist la Europa liberă)” (Ciobanu M. 2022b); *Idei și fantasme*, de Adrian Ciubotaru (2020): „Mă surprind (eu, deja cititorul de gradul doi) cu această revelație: citești comentariile pe marginea unor cărți sau/și ale unor idei care circulă în noosfera lumii. Totul este pedant și plictisitor de exact (suntem la faza analizei), metodic-carteziian, mai mult (ziceam) explicații decât comentarii. Sinteza (în schimb) e un proces ce evoluează – ca o anchetă polițistă, riguroasă, iar până la un punct, la fel de pedant-sâcâitoare – de la adunarea semnelor disparate într-un sistem coerent/semnificativ și până la extragerea formulei matematice, care le unește și le exprimă, sec și exact, esența. În consecință, ajungem de la cazul divers la fenomenologie, la abstracție pură. Dar tot parcursul – îl deduci, retrospectiv, la finele acestui periplu – și tot procesul de citire & procesare a semnelor este unul de Conan Doyle, pe care îl înțelegi abia după ce rezolvi, împreună cu eseistul, problema, descoperind frumusețea întregului eșafodaj așa cum ți se deschide splendoarea unei probleme de șah abia după ce ai rezolvat-o. Asta e revelația” (Ciobanu M. 2021a); *Cărțile pe care le-am citit, cărțile care m-au scris*, de Emilian Galaicu-Păun (2020): „Trestie gânditoare (și cititoare), Emilian Galaicu-Păun e o prezență fără termen de comparație în spațiul nostru literar. Un personaj de hârtie, un produs cultural mai mult decât un adevăr fizic. Mă mai întreb, și azi, dacă el există în realitate sau l-a creat imaginația noastră, ca sinteză deplină a omului bibliotecii, a omului cărții, a omului-carte” (Ciobanu M. 2020f); *Un link spre nicăieri*, de Ghenadie Nicu (2019): „Un poem (și o carte) care îți ia aerul” (Ciobanu M. 2020c) ș.a.

Privite în ansamblu, sutele de cronici semnate de Mircea V. Ciobanu în ultimii treizeci de ani, obținem un proiect ambițios și curajos de a transforma critica nu doar într-un act de judecată, ci și într-o formă de întâlnire – uneori incomodă, alteori revelatoare – cu literatura vie. Fie că provoacă sau celebrează, el rămâne fidel unei idei simple și esențiale: literatura merită să fie citită cu atenție, comentată cu onestitate și însoțită cu bucurie. Cronicile sale reprezintă un exercițiu de luciditate

și curaj, dar și de admirație și mirare. Într-un timp în care critica pare să se retragă în confortul academic, Mircea V. Ciobanu alege să rămână pe frontul întâmpinării, acolo unde se nasc întrebările, se dau verdicte riscante și se celebrează revelațiile.

Referințe bibliografice:

- CIOBANU, Mircea V. Un grup inexistent. *Semn.* 1995, nr. 2, p. 4. ISSN:1857-0429.
- Ciobanu M. 2011a = CIOBANU, Mircea V. Obsesia digresiunilor. *Sud-Est cultural.* 2011, nr. 1, pp. 19-27. ISSN: 1857-1867.
- Ciobanu M. 2011b = CIOBANU, Mircea V. Explicarea „Temei pentru acasă” (note de lectură). *Semn.* 2011, nr. 2, pp. 9-15. ISSN:1857-0429.
- Ciobanu M. 2012a = CIOBANU, Mircea V. „Scrisorile persane” ale Lucreției Bârlădeanu. *Contrafort.* 2012, nr. 1-2, p. 12. ISSN: 1223-1576.
- Ciobanu M. 2012b = CIOBANU, Mircea V. Proza și poezia lui Dumitru Crudu. Cel adevărat. *Semn.* 2012, nr. 4, pp. 18-21. ISSN:1857-0429.
- Ciobanu M. 2012c = CIOBANU, Mircea V. Război și pace într-o Alsacie estică. *Sud-Est cultural.* 2012, nr. 4, pp. 36-41. ISSN: 1857-1867.
- Ciobanu M. 2016a = CIOBANU, Mircea V. Există un manierism românesc? *Revista literară.* 2016, nr. 2, pp. 16-17. ISSN: 2345-1777.
- Ciobanu M. 2016b = CIOBANU, Mircea V. Prozatori și critici. *Revista literară.* 2016, nr. 7, pp. 18-19. ISSN: 2345-1777.
- Ciobanu M. 2017a = CIOBANU, Mircea V. „Urâta” de Radmila Popovici. *Revista literară.* 2017, nr. 2, pp. 10-11. ISSN: 2345-1777.
- Ciobanu M. 2017b = CIOBANU, Mircea V. Căderile în „realitate” ale criticului. *Revista literară.* 2017, nr. 4, pp. 8-9, 11. ISSN: 2345-1777.
- Ciobanu M. 2020a = CIOBANU, Mircea V. Scene erotice în proza contemporană (I). *Revista literară.* 2020, nr. 2, pp. 14-15, ISSN: 2345-1777.
- Ciobanu M. 2020b = CIOBANU, Mircea V. Scene erotice în proza contemporană (II). *Revista literară.* 2020, nr. 3, pp. 14-15, ISSN: 2345-1777.
- Ciobanu M. 2020c = CIOBANU, Mircea V. „Eram atât de singur și atât de străveziu”. *Viața românească.* 2020, nr. 3. ISSN:1220-6377. Disponibil: <https://www.viataromaneasca.eu/revista/2020/04/eram-atat-de-singur-si-atat-de-straveziu/> [accesat: 2025-07-01].
- Ciobanu M. 2020d = CIOBANU, Mircea V. Liliana Corobca: poeme despre zbor. *Viața românească.* 2020, nr. 5. ISSN:1220-6377. Disponibil: <https://www.viataromaneasca.eu/revista/2020/05/liliana-corobca-poeme-despre-zbor/> [accesat: 2025-07-01].
- Ciobanu M. 2020e = CIOBANU, Mircea V. Grigore Chiper, cronicarul „cu metodă”. *Viața românească.* 2020, nr. 8. ISSN:1220-6377. Disponibil: <https://www.viataromaneasca.eu/revista/2020/08/grigore-chiper-cronicarul-cu-metoda/> [accesat: 2025-07-01].
- Ciobanu M. 2020f = CIOBANU, Mircea V. Biblioteca vorbită a lui Emilian Galaicu-Păun. *Viața românească.* 2020, nr.11-12. ISSN:1220-6377. Disponibil: <https://www.viataromaneasca.eu/revista/2020/12/biblioteca-vorbita-a-lui-emilian-galaicu-paun/> [accesat: 2025-07-01].
- Ciobanu M. 2021a = CIOBANU, Mircea V. Despre fantasmеle culturii și alte utopii. *Viața românească.* 2021, nr. 1. ISSN:1220-6377. Disponibil: <https://www.viataromaneasca.eu/revista/2021/02/despre-fantasmele-culturii-si-alte-utopii/> [accesat: 2025-07-01].
- Ciobanu M. 2021b = CIOBANU, Mircea V. Trilogia marginalilor. Ultimul episod. *Viața românească.* 2021, nr. 4. ISSN:1220-6377. Disponibil: <https://www.viataromaneasca.eu/revista/2021/05/trilogia-marginalilor-ultimul-episod/> [accesat: 2025-07-01].

Ciobanu M. 2021c = CIOBANU, Mircea V. Nicolae Dabija, poetul bibliotecii, baladelor și romanțelor. *Viața românească*. 2021, nr. 5. ISSN: 1220-6377. Disponibil: <https://www.viataromaneasca.eu/revista/2021/06/nicolae-dabija-poetul-bibliotecii-baladelor-si-romantelor/> [accesat: 2025-07-01].

Ciobanu M. 2021d = CIOBANU, Mircea V. Dialog (interviu realizat de Nicolae Busuioc). *Scriptor*. 2021, nr. 7-8, pp. 35-38. ISSN: 2393-0888.

Ciobanu M. 2022a = CIOBANU, Mircea V. „M-am măsurat, special pentru acest interviu: cum aveam 1,72, așa și am. Mă bucură această constanță, mă mândresc cu ea...” (interviu realizat de Adrian Ciubotaru). *Revista literară*. 2022, nr. 5, pp. 6-7; 9. ISSN: 2345-1777.

Ciobanu M. 2022b = CIOBANU, Mircea V. Romanul basarabean la început de mileniu. Noul val. *Viața românească*. 2022, nr. 11-12. ISSN: 1220-6377. Disponibil: <https://www.viataromaneasca.eu/revista/2022/12/romanul-basarabean-la-inceput-de-mileniu-noul-val/> [accesat: 2025-07-01].

CIOBANU, Mircea V. Instrucțiuni pentru oamenii singuri. *Viața românească*. 2023, nr. 11-12. ISSN: 1220-6377. Disponibil: <https://www.viataromaneasca.eu/revista/2023/12/instructiuni-pentru-oamenii-singuri/> [accesat: 2025-07-01].

Ciobanu M. 2024a = CIOBANU, Mircea V. Nostalgia ca grimasă a memoriei. *Viața românească*. 2024, nr. 4. ISSN: 1220-6377. Disponibil: <https://www.viataromaneasca.eu/revista/2024/05/nostalgia-ca-grimasa-a-memoriei/> [accesat: 2025-07-01].

Ciobanu M. 2024b = CIOBANU, Mircea V. Genul polemic și personalitatea unei reviste. *TIMPUL din România (ediția din Republica Moldova)*. 2024, 19 noiembrie. Disponibil: <https://moldova.revistatimpul.ro/genul-polemic-si-personalitatea-unei-reviste/> [accesat: 2025-07-01].

Ciobanu M. 2025a = CIOBANU, Mircea V. Ion Pop: „mai mult loc liber între cuvinte”. *Scriptor*. 2025, nr. 3-4, pp. 90-93. ISSN: 2393-0888.

Ciobanu M. 2025b = CIOBANU, Mircea V. Atenție: relecturile pot să dezamăgească! *Scriptor*. 2025, nr. 5-6, pp. 74-76. ISSN: 2393-0888.

CIOBANU, Vitalie. Dialectica scepticului în orizontul valorilor. *Sud-Est cultural*. 2014, nr. 3-4, pp. 48-56. ISSN: 1857-0143.

CIUBOTARU, Adrian. Critica literară din Basarabia: între anemii și anomie. În: *Eseu. Critică literară*. Chișinău: Î.E.P. Știința, ARC, 2017, pp. 5-23. ISBN: 978-9975-85-094-0.

CORCINSCHI, Nina. Eseul și critica literară. *Revista literară*. 2022, nr. 4, p. 17. ISSN: 2345-1777.

CURTESCU, Margareta. Ciobanu, Mircea V. În: *Critici literari și esești din Basarabia (1990-2020)*. Dicționar selectiv. Chișinău: Cartier, 2024, pp. 57-64. ISBN: 978-9975-86-747-4.

LUNGU, Eugen. Mircea cel tânăr. *Jurnal de Chișinău*. 2016, nr. 7, p. 19. ISSN: 1857-3649.

LUNGU, Eugen. [Referință critică]. În: *Un tărâm al literarului* de M.V. Ciobanu. Chișinău: Arc, 2021, coperta a patra. ISBN: 978-9975-0-0524-1.

ȚURCANU, Lucia. Critica de plăcere: Mircea V. Ciobanu. *Moldova*. 2021, ian.-febr., pp. 81-87. ISSN: 0132-6635.

Notă: Articol elaborat în cadrul subprogramului de cercetare 010301 „Perspective interdisciplinare asupra fenomenelor de confluență și de confruntare în domeniile lingvistic, literar și folcloric în spațiul basarabean ca limes civilizațional și frontieră geopolitică”, Institutul de Filologie Română „Bogdan Petriceicu-Hasdeu” al Universității de Stat din Moldova.

Primit: 29.08.2025

Acceptat: 25.11.2025